

לילה אחד עצבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תצב
ערש"ק פרשת ויקהל-פקודי ה'תשע"ה

ברכת משה: "ישר כח" או ברכה מיוחדת

"המבעיר" - את הנשמה - "והוא שיהיה צריך לאפר"

דין בדיקת העזרה בשבת

פדיית נשמה מעמקי הקליפות - בפאריז



ר"י ברלין ור"מ מוסנזון התאכסנו במלון אחר בקרבת מקום, כי לא רצו לשלם ביוקר כל כך.

הניח ידו על כתף האברך

כעבור כמה שעות הלך הרבי מהר"ש אל אחד מאולמי המשחקים, שם שיחקו בקלפים, ניגש והתיישב ליד אברך אחד ששיחק בקלפים ומזמן לזמן שתה יין מכוסו. הרבי הניח את ידו על כתף האברך ואמר לו:

"אברך, יין נסך אפור אשתות."

אחר כך אמר עוד הפעם:

"יין נסך מטמטם את המוח ואת הלב, הי' יהודי."

סיים ב"לילה טוב" וחזר לחדרו.

הרבי מהר"ש היה אז בהתרגשות גדולה.

החסיד ר"י ברלין [שהי' חתן אחות מהר"ש] סיפר: מעולם לא ראיתי את דודי הרבי מהר"ש בהתרגשות כזו. היה נהוג באותו מלון שבאם רצו לעלות או לרדת מקומה לקומה – ועדיין לא היו קיימות מעליות – עמדו בכל קומה כסאות מיוחדים לשאת בהם את היושבים עליהם מלמטה למעלה או מלמעלה למטה. מרוב התרגשות התיישב הרבי מהר"ש בהלכו לחדרו על אחד מאותם כסאות, ומיד ניגשו משרתי המלון ויגביהו את הכסא כדי לשאתו לאן שיוורה להם. ונזכר הרבי שהוא דר באותה קומה, ואמר להם "פארדאן" (סליחה) טעיתי. וילך לחדרו.

לאחר כמה שעות בא האברך הנ"ל ושאל היכן האיש שדיבר אתו, והצביעו לו על חדרו של הרבי. הוא נכנס לאותו חדר ושהה שם זמן ממושך.

למחרת עזב הרבי מהר"ש את המקום¹.

כעבור זמן אמר הרבי מהר"ש שזה כמה דורות שלא היתה נשמה טהורה כזו, אלא שהיתה בעמקי הקליפות עד שהאברך חזר בתשובה.

אותו אברך הוא ראש משפחת ק. הידועה בצרפת.

(ספר השיחות ה'תשי"ה [לה'ק], עמ' ל-לא)

פתח הבר

בעזרי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת ויקהל-פקודי, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תעב), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים נאמרו הביאורים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנשמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החפידות

1) הערת המו"ל: מכאן למדים גודל אהבת ישראל שלו, ובפרט לפי הידוע שאצל כ"ק אדמו"ר מהר"ש היה הזמן יקר במאד, עד שגם אמירת החסידות היתה בקיצור, ובזמנים שונים הנה בשעה השמינית בבוקר היה כבר אחרי התפילה, ובכל זאת נסע נסיעה רחוקה ושהה שם משך זמן שבביל [פדיון הנשמה של] האברך כו' (ע"פ מאמר ד"ה באתי לגני תשי"א).

הרבני החסידות

שיחות כ"ק אדמו"ר מוהרריי"צ מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע
ואגרות קדשו בענייני עבודת השי"ת

פריית נשמה מעמקי הקליפות בפאריז

אמר כ"ק אדמו"ר מהר"ש: זה כמה דורות שלא היתה נשמה טהורה כזו, אלא שהייתה בעמקי הקליפות, עד שחזר אותו אברך בתשובה והקים משפחה ידועה

בצרפת

◇ ◇ ◇

החדרים היקרים ביותר במלון היקר

פעם אחת נסע הרבי מהר"ש לפריז ולקח אתו את הגבאים ר' לוויק ור' פנחס ליב. גם החסיד ר"מ מנסזון ור"י ברלין הצטרפו לאותה נסיעה.

כשהגיעו לפריז שאל ר"י ברלין את הרבי: היכן לנסוע? וענה לו: למלון "אלכסנדר" (היה זה אחד המלונות הגדולים ביותר בו התאכסנו מלכים ובני מלכים וכיו"ב) והרבי מוהר"ש סיים: אתה הרי 'בטלן', אינך מדבר צרפתית, ובכן אדבר אני אתם.

כשהגיעו למלון ביקש הרבי לתת לו שורת חדרים טובה וענו לו שישנה מערכת חדרים פנויה ומחירה מאתים פראנק ליום. שאל הרבי אם ישנה מערכת טובה יותר באותה קומה בה נמצאים גם חדרי המשחק. וענו לו שישנה מחלקה פנויה גם בקומה זו, אבל היא עולה ביוקר רב. והורה הרבי לתת לו מחלקה בת שלשה חדרים, חדר אחד עבורו, חדר עבור ר' לוויק וחדר עבור ר' פנחס ליב.

(ר' פנחס ליב רצה לבשל שם חמיצה חלבית, והיא נשפכה על השטיח היקר והיו צריכים לשלם עבור זה מאתים פראנק).

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה

והרב החסיד ר' יוסף משה

וכל בני משפחתם שיחיו

ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד

ר' מאיר שי'

זאיאנץ

ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים



מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב חיים דוד (בריי"ג) וילהלם, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום
חריטנוב, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

נדפס באדיבות: The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237 • (718) 628-6700

תוכן העניינים

עלי' לברר טענותיה לפני רב מורה הוראה בישראל אשר ככאן. כמובן בנוכחות בעלה שי' בכדי שישמע הרב הטענות והמענות משני הצדדים זה בפני זה. שזהו תנאי עיקרי בכירור האמת, ובודאי שימצאו כמה דרכים ואופנים לתקן ולשפר היחסים זה לזה, כמובן באם יהי' רצון משני הצדדים, זאת אומרת, שלה ושל בעלה, ורצון זה חוב קדוש עליהם, כהוראת חז"ל בכמה מקומות ומהם גם בהנאמר בכל יום ויום בתחילת היום שאוכלים פירות השלום בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא.

ותקוותי שתתבונן בשורותיי האמורות אף כי מעטות - בכמות - הנה, התבוננות מתאימה לרציניות וחשיבות הענין, והשם יתברך יצליחה.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור.

(אגרות קודש חלק י"ה, עמ' רכה-ו)



ה. מקרא אני דורש.....

ברכת משה: "ישר כח" או תפילה מיוחדת

מקשה ג' קושיות בדברי רש"י / מביא הו"א שברכת משה הייתה רק ל"חכמי לב" ומסיק שהייתה לכלל ישראל / פשר עיכוב הברכה על נדבת המשכן עד הקמתו

(ניפ' לקוטי שיחות חו"א שיחה א' לפ' פקודי)

ח. פנינים.....

עיונים וביאורים קצרים

י. יינה של תורה.....

הנפק בענייני העולם

עסק בצרכי ציבור גורם לירידה במדריגה / עשרה מאמרות הם לגבי הקב"ה "מילין דהדיוטא" / החבריא קדישא דרבי שמעון היו למעלה מהעולם לגמרי / "אדם... לעמל תורה נברא"

(ניפ' לקוטי שיחות חו"א שיחה ב' לפ' וקהל)

טז. פנינים.....

דרוש ואגדה

טז. חידושי סוגיות.....

דין בדיקת העזרה בשבת

יביא קושיות המפרשים לדחות ביאור הכס"מ במה שלא התירו שבות בבדיקת העזרה, יטיק דהוא מגדר כבוד הבית, ולזה לא שייך כאן ההיתר ד"אין שבות במקדש", עוד יבאר דדין כבוד הבית הוא ממצות בניינו, וכדבר שהוא מבנין הבית עצמו לא נאמרו דינים הבאים מקדושתו

(ניפ' לקוטי שיחות חו"א עמ' 832 שיחה א' לפ' וקהל)

כא. תורת חיים.....

שלום בית? לפנות לרב!

כד. דרכי החסידות.....

פדיית נשמה מעמקי הקליפות בפאריז

לקראת שבת

כג

ובנוגע ליחסים בבית ושלום-בית, מובן שהענין תלוי בכמה וכמה פרטים שחסרים במכתבו וגם אי אפשר לפרטם במכתב.

ובכלל, על פי הוראת תורתנו, תורת חיים, בכגון זה, צריך לדבר פנים אל פנים עם רב ומורה הוראה בעירו, ומה טוב מעדתו, ויורהו דעת תורה.

(לקופי שיחות חלק י"ט, עמ' 514)

דומה להבעיות שכותבן, ישנן בכמה וכמה משפחות. ופשוט שעליו ועל זוגתו תי' - לעשות כל התלוי בכל אחד ואחת מהם לקרב הלבבות ולחזק השלום בית. ואם ירצו באמת בודאי יצליחו בזה. ובפרט שזכות ילדיהם שי' מסייעתם.

בחילוקי דעות שביניהם (כאם יהיו גם לאחרי השתדלותם בשלום) - מנהג ישראל להביאם לפני רב ירא שמים ולעשות כהוראתו.

(אגרות קודש חלק כ"ז, עמ' שנה)

רב זידיד שיתווך ביניהם

כל העניינים הבלתי רצויים שכותבים עליהם. . אינם בערך כלל לגבי גודל ערך שלום בית בישראל - דאיש ואשה זכו, שכינה שורה ביניהם כהוראות רז"ל.

בהתבוננותם בהנ"ל ובהנהגתם מתאימה להנ"ל בטח יראו תיכף שיפור העצב, וילך הלך וטוב ויאריוכו ביחד ימים ושנים טובות. אלא כדי לזרזו והטבה ושתהייה בנקל יותר וכו', כדאי שנוסף על ההתדברות ביניהם יבחרו מבני משפחותיהם או רב ידיד (או כל אלה יחד) שיתווכו ביניהם, ידונו ויתיעצו ביחד על דבר מקום דירתם, פרטי הסתדרותם וכו'.

(לקופי שיחות חלק כ"ד, עמ' 466-7)

להציע את הטענות במעמד שני הצדדים

במענה למכתבה בו כותבת ראשי פרקים מאשר עבר עלי' מאז חתונתה ועד היום, והרושם שפעל עלי' עד שרצונה וכו'.

ולאחרי קריאתי מכתבה בעיון, דעתי, שלמרות כל המאורעות בלתי רצויים שקרו, אין בהם כלל וכלל יסוד להרוס ח"ו בית מישראל, אשר תכליתו וענינו הוא כנוסח ברכת הנשואין, בנין עדי עד. ובפרט שהמאורעות קרו בעת טלטול ממקום למקום - לא רק במובן הגשמי אלא גם במובן הרוחני. שהרי ההעתקה לחיי נישואין ומארץ לחוץ לארץ וכו' שינוי עיקרי הוא.

ובפרט בהביא בחשבון גודל ענין השלום בכלל ושלום בית ביחוד. עד שאמר הקב"ה "מוטב שימחה שמי על המים בשביל לעשות שלום בין איש לאשתו".



ברכת משה: "ישר כח" או תפילה מיוחדת

מקשה ג' קושיות בדברי רש"י / מביא הו"א שברכת משה הייתה רק ל"חכמי לב" ומסיק שהייתה לכלל ישראל / פשר עיכוב הברכה על נדבת המשכן עד הקמתו

בפרשתנו (פקודי לט, מג): "וירא משה את כל המלאכה, והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו, ויברך אותם משה".

ומפרש רש"י: "ויברך אותם משה - אמר להם: יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אלקינו עלינו וגו'. והוא אחד מי"א מזמורים שבתפלה למשה".

ויש לדקדק:

(א) מהו הקושי בהבנת כתוב זה ("ויברך אותם משה"), שהוצרך רש"י לפרש נוסח הברכה? לכאורה, כאשר קיימו בני ישראל את ציוויו של הקב"ה, ובפרט כאשר עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו, ובעבור זה מתברכים, הרי מובן מא"צו מהו תוכנה וענינה של הברכה - בנוסח של "ישר כח" וכיו"ב.

(ב) לשון הכתוב - "ויברך אותם משה" - משמעו שמשה דיבר לישראל בלשון ברכה, ואילו רש"י מוציא הכתוב מפשוטו ומפרש ש"משה נקט בנוסח של תפלה: "יהי רצון".

(ג) רש"י פותח את פירושו בתיבות "אמר להם" - ולכאורה אין זה אלא שפת יתר, שהרי בכתוב גופא (שמעתיק רש"י) נאמר "ויברך אותם"!

ב. וי"ל בכיבור העניין:

ברכת משה כאן באה בהמשך למסופר לפני זה אודות מלאכת המשכן וכליו ע"י בצלאל בן-אורי בן-חור ואהליאב בן-אחיסמך (לה, כב-ג), והולך ומפרט את מלאכתם, וחותרם (לט, לב ואילך): "ותכל כל עבודת משכן אהל מועד, ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה, כן עשו. ויביאו את המשכן אל משה. . . ככל אשר צוה ה' את משה, כן עשו בני ישראל את כל העבודה" - ואז בא פסוק דידן - "וירא משה את כל המלאכה, והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו, ויברך אותם משה".

ולכאורה יש להניח שברכת משה הייתה לאותם "חכמי לב" שעסקו במלאכת הקודש, שכאשר סיימו את עבודתם בהצלחה - קיבלו ברכה מיוחדת מאת משה.

אך כאן מתעוררת קושיא פשוטה:

ה"חכמי לב" שגמרו את עשיית המשכן, היו יחידי סגולה הנבחרים מתוך כל ישראל; אמנם לפני כן (בתחילת פרשת ויקהל) מסופר אודות נדבת המשכן, שכלל ישראל, האנשים והנשים, הביאו למשכן מכל הנמצא בידם בנדיבות גדולה, עד כדי כך שהיה צורך להכריז "איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש" ורק אז "ויכלא העם מהביא" (ויקהל לו, ו).

ומעתה, למה בירך משה רק את אותם "חכמי לב", יחידי סגולה הנבחרים מעם, שעסקו בעשיית המשכן וכליו - ולא בירך (לפני זה) את כלל ישראל: "כל איש ואשה אשר נדב לבם אותם להביא לכל המלאכה אשר צוה ה' לעשות ביד משה" (ל' הכתוב - ויקהל לה, כט) ! ?

ג. והנה כד דייקת יש מקום לפרש, שאכן משה בירך כאן (לא רק את ה"חכמי לב", אלא גם) את כלל בני ישראל:

בפסוק הקודם נאמר: "ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו בני ישראל את כל העבודה", ולכאורה הכוונה בזה היא כפשוטה - לכלל "בני ישראל" (ולא רק ה"חכמי לב").

וביאור הענין - ע"פ הכתוב שלפנ"ז, בהתחלת הענין (כנ"ל ס"ב) - "ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה"; ורש"י מפרש שם: "ויעשו בני ישראל - את המלאכה - ככל אשר צוה ה' וגו'".

ולפום ריהטא אינו מובן כלל (וראה במפרשים - רא"ם, גור אריה, שפתי חכמים, ועוד): מאי קמ"ל רש"י? איזה חידוש יש בדבריו לגבי מה שמפורש בכתוב?

אלא (ראה גם "משכיל לדוד" ו"באר בשדה"):

רש"י בא בזה לפרש השייכות של כלל "בני ישראל" להמשכן - דלכאורה, מי שעשה את המשכן בפועל הם רק ה"חכמי לב"! ועל זה הוא מדגיש, שבני ישראל כולם עשו "את המלאכה", והיינו מלאכת ההבאה של הנדבות למשכן (עיי' בלשון רש"י בפ' ויקהל לו, ז).

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

שלום בית? לפנות לרב!

"כדי לזרז ההטבה ושתהייה בנקל יותר, כדאי שנוסף על ההתדברות ביניהם יבחרו מבני משפחותיהם או רב ידיד (או כל אלה יחד) שיתזכרו ביניהם"

◇ ◇ ◇

מנהג ישראל - להציע את הטענות לפני רב העדה

במענה למכתבה מיום כ"ז בסיון, נוסף על המענה טלפונית, כנוהג בישראל שכהשלום בין איש לאשתו זקוק לחיזוק ושיפור, מציעים שני הצדדים את טענותיהם לפני רב העדה או רב הסביבה, ושומעים הוראתו על פי דעת תורתנו חיים. ומובן שצריך להיות רצון הטוב בין שני הצדדים - זאת אומרת: האשה והבעל - לחזק השלום, והרי השלום הוא כלי לברכתו של הקב"ה בכל המצטרך. ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

(אגרות קודש חלק כ"ה, עמ' קלה)

במענה למכתבו מערב שבת קודש. ותוכנו שאלה, שכנאה יש בה חילוקי דעות בינו ובין זוגתו תח"י. בפרט בהנוגע לשאלתו, ובכלל בשאלות כאלו - שמחולקים בהם מנהגי הקהילות, ובעיר כנוי-יארק אשר כמה קהילות בה, וכל אחת נוהגת במנהגה, וידוע הוראת רז"ל, באתרא דרב נהוג כרב - עליו לפנות בזה לרב מורה הוראה בהקהלה אלי' משתייך, והוא יורהו.

(אגרות קודש חלק י"ה, עמ' צו)

ומעתה שפיר אפשר לומר, שכאשר נאמר כאן "ויברך אותם משה" – הכוונה היא לכל המתעסקים במלאכה, הן ה"חכמי לב" שעסקו במלאכת עשיית המשכן, והן "כל איש ואשה" שעסקו במלאכת ההבאה של הנדבות למשכן.

אמנם עדיין קשה: למה המתין משה עד עכשיו – רק לאחר שה"חכמי לב" סיימו את מלאכת עשיית המשכן – ולא בירך את כלל ישראל מיד כשסיימו את "מלאכת ההבאה" שלהם? והרי בין הבאת הנדבות לבין גמר עשיית המשכן היה משך זמן של כחצי שנה (ראה פרש"י תשא לא, יח. לג, יא. ר"פ ויקהל)!

ד. ומסתבר לפרש, שאכן משה בירך את בני ישראל מיד כשהביאו את נדבותיהם למשכן (ולא חיכה זמן כה ארוך כדי לומר להם "יישר כח" וכיו"ב); אלא שאין הכתוב מפרש זאת, כי הדבר פשוט מעצמו.

[או שאפשר לפרש, לאידך גיסא, שמשה לא הוצרך לומר "יישר כח", כי מובן מאליו שגרמו לו נחת רוח כו'.]

ומעתה יקשה: למה כאן, בגמר מלאכת המשכן, הכתוב כן רואה צורך להודיע בפירוש אשר "ויברך אותם משה"?

על זה מפרש רש"י, שהחידוש בכתוב כאן הוא (לא בעצם הברכה, דמאי קמ"ל, אלא) שהייתה ברכה מיוחדת מצד משה השייכת לגמר עשיית המשכן, ובאופן של "מדה כנגד מדה":

בני ישראל עשו את המשכן במטרה שיקויים "ושכנתי בתוכם" (תרומה כה, ח) – ולכן אמר להם משה "יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם".

ולפ"ז מדויקת פתיחת דברי רש"י – "אמר להם", כי הטעם שברכה זו מוזכרת בכתוב הוא משום שלא הייתה זו סתם ברכת "יישר כח" וכיו"ב, אלא "אמר (דבר הנוגע) להם" – דבר המותאם לפעולתם הם ולמבוקש שלהם: השראת השכינה בעשייתם.

[והנה, בדברי רש"י ישנם עוד דיוקים הצריכים ביאור – ובפרט בהשוואת דבריו כאן עם מ"ש בפ' שמיני (ט, כג) – וחלק מהם נזכרו במפרשי רש"י (הכא והתם). ויתבאר בעז"ה במדור זה לש"פ שמיני הבעל"ט].



עה"ת פרשתנו ע' קסה-קסו), דגדר חיוב בנין הבית אינו הפעולה והעשי' דהבני' עצמה, אלא המצוה בזה הוא הנפעל והתוצאה שיהי' "בית לה'" (ורק שזה נעשה ע"י פעולת הבני' עצמה), ועפ"ז מובן דאף שמירת וכבוד המקדש הוא ממצות בניינו, דהא גם בזה נפעל בו שיהי' "בית לה'", היינו מקום של כבוד הראוי לה'.

וע"פ היסוד דלעיל, שלא הותרה מלאכה בשבת אלא בעבודת המקדש ולא בבניינה,

נוכל ללמוד אף לנדוד"ד גבי היתר שבות במקדש מתקנת חכמים, דמה שהתירוהו חכמים הוא רק בעבודה או מלאכה הנעשית בהמקדש, משא"כ באלו העשיות שהם מגדר בניית המקדש (שבוה שפיר נכלל כיבודו, כנ"ל), דבהו מיירי בהלכות בית הבחירה, הנה אף בדיני חכמים (ד"כל

דתקון מעין דאורייתא תיקון" (פסחים ל, ב)) איכא להחילוק הנ"ל דדיני דאורייתא, ולא אמרו להתיר שבות מחמת קדושת המקדש בדבר שהוא הוא המחיל בעצמו קדושת המקדש וכבודו.

ונמצינו למדים עוד, דהן בתחילת הלכות ביהב"ח והן בסופם הוגדר לנו מן הרמב"ם חידוש הנ"ל, דמצות בנין הוא על הנפעל ולא על הפעולה. דהא בתחילת ההלכות הדגיש הרמב"ם הא דמחוייבים "לעשות בית לה'", דבדווקא נקט בלשון זו (ולא "לבנות בית לה'"), לומר שאין החיוב במעשה הבני', רק במה שע"ז נעשה ונוצר בית לה' (כמו שדייק בזה בצפ"ע"נ שם). וכ"ה בסיום ההלכות, דבמה שאמרינן שליכא היתר ד"אין שבות במקדש", נתחדש לנו שכבוד הוא מדיני בנין הבית, כיון שמצות הבנין הוא בהנפעל ולא בהפעולה.

דמצד קדושת הבית, חל גדר של קדושה על כל מלאכה הנעשית ב"י, ולא קרינא ב"י "חילול שבת" (ולא אסרה תורה אלא מלאכה של חולין בשבת). אבל במקום שאנו דנים על בניית המקדש עצמה, היינו שרצוננו להביא לכאן קדושתו, והוא מקודם שחלה קדושתו, הנה בזה עדיין לא חלו הדינים הבאים מקדושתו, ומלאכה זו חולין היא, ולכך לא התירו להחיל קדושת המקדש במעשה זה של חילול שבת.

[וגם בזה הוא על דרך מה שמצינו עוד במפרשים (גליוני הש"ס (להר"י ענגל) לשבת כא, ב"י) לענין הקושיא הנ"ל בניסא דחנוכה, דהתם הוצרכו לחנך את המקדש אחר שטימאוה; וכזה לא אמרינן "טומאה הותרה בציבור"].

ה

יבאר דננין המקדש עיקרו הנפעל, ועפ"ז יבאר דשמירת המקדש הוא דין בבניינו

והנה, לענין דין שמירת המקדש, כבר נתבאר במקום אחר (לקו"ש ח"ג ע' 58 ואילך. ח"ח ע' 464) שמה שהכניסו הרמב"ם בהלכות בית הבחירה דמיירי במידות הבנין וצורתו (ועד"ז הוא בש"ס, דדיני שמירת המקדש הובאו גם במס' מידות), הוא לפי ששמירת המקדש הוי מגדר מצוות הבני' דבית המקדש. והטעם לזה, ע"פ מה שהאריך בצפנת פענח (מהד"ת ג, ב. עז, א.

9) להעיר מאיסור הבאת חולין לעזרה (ראה אנציקלופדי' תלמודית כרך טו ע' חולין שנשחטו בעזרה ס"ד, וש"נ).

10) וראה אנציקלופדי' תלמודית שבהערה 5.

(והותר לגמרי). וביאר ע"ז בפני יהושע (שבת סס), דאף שמן הדין הי' מותר אף בשמן טמא, מ"מ בזה הראה המקום חיבתן של ישראל, שתתקיים המצוה בהידורה, ולא יזדקקו ל"היתר" דציבור, דזה אינו יאה במקום של חיבה.

פירוש, דאף שמגדר עבודה שבמקדש ליכא שום עיכובא בזה, אבל מחמת הידור ושלמות עדיפא הדלקה בטהרה. ומעין זה יש לבאר בנדרו"ד, דבאם היינו אומרים שחיוב בדיקת העזרה הוא מגדר עבודה שבמקדש לבד, שוב לא מעכב כלום מה דאיכא בזה שבות, דמדיני עבודה שבמקדש "אין שבות במקדש", והוי מותר לכתחילה (כמ"ש הרמב"ם (הל' קרבן פסח שם הט"ז)).

אמנם, כיון שהגדיר הרמב"ם ז"ל, דהוא מגדר כבוד והידור מקדש (שלכן קבעה להלכה זו בפרקי' וכו"ל), אזי בדבר שהוא של כבוד אינו יאה ומהודר להיות נעשה על ידי "היתר" ד"אין שבות במקדש", ולזה קבעוהו לכל שבת להיות בלא שום "היתר" מיוחד (וכשם שבדין יראה מן המקדש אמרו ד"לא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שצוה על יראתו" (יבמות ו, א), ע"ז הוא לענין כבודו).

ולדרך זו מיושב שפיר מה שקבע הרמב"ם לדבר זה בהלכה בפני עצמה, וגם שייכותה להלכות בית הבחירה (דיני הבית), ולא להלכות תמידין ומוספין - כיון שבהלכה זו נתחדש לנו דבר גדול בענין כבוד המקדש, דלא זו בלבד שבדקוהו בכל יום (ה"א), שהוא בעצמו הידור בכבוד הבית מה שאין מסיחים דעתם

ממנו וכו"ל, אף גם זאת (ה"ב) שהבדיקה עצמה, כיון שהיתה משום כבוד והידור, לא השתמשו ע"ז בשום "היתר". ומטעם זה סיים הרמב"ם פ"ח דהלכות ביהב"ח (דבכללו מיירי בדיני כבוד המקדש, כנ"ל) בדבר זה דוקא, כי בזה הוסיף ללמדך גדר כבוד שבמקדש כמה הוא, ולחדש עד היכן הדברים מגיעים - שצריך לכבדו באופן הכי נעלה, הנהגה דהידור מן ההידור.

ד

יוסיף עוד דכיון שהוא כבוד הוי דין בבנין הבית עצמו, ובזה לא חל ההיתר דשבות

עוד יש לומר בכל זה בדרך אחר, בהקדם מה שמצינו להקשות בדיני מלאכה בשבת במקדש, דלכאורה סתירה גדולה יש בזה, דמחד עבודת התמידין והמוספין (ושאר קרבנות הצבור שזמנם קבוע), הנה לא רק שהם דוחים את השבת, אלא הוא מצוה וחיוב⁷, ומאידך גיסא, בדין בנין המקדש פסקו (יבמות ו, א. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ב (בנוגע ליו"ט, וכ"ש שבת)), ד"אין בנין בית המקדש דוחה שבת", וכדילפינן במכילתא דריש פרשתנו⁸ מהא דהקדים משה איסור שבת לציווי מלאכת המשכן.

אמנם על פי האמת לא ייפלא, דרק לאחר שבאה לכאן קדושת מקדש שפיר חלים כל דיני קדושתו, ולענין עבודה פרטית שבמקדש (אחר שנבנה ועומד על תילו) אמרינן דנדחת שבת מפניו,

7) ראה רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ד ה"ט. ובכ"מ. וראה לקוטי שיחות חט"ז ע' 238.

8) וראה גם רש"י ורמב"ן ריש פרשתנו.

עיונים וביאורים קצרים

מדוע הקדים משה את ציווי השבת לציווי המשכן?

ויקהל משה גו' ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם. ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי גו'. קחו מאתכם תרומה גו'.

הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת (לה, א ואילך. רש"י).

לכאורה תמוה, מדוע הקדים משה "אזהרת שבת" ל"מלאכת המשכן" כדי לומר ש"אינו דוחה את השבת", לכאורה נכון יותר לצוותם תחילה על המשכן, ואח"כ להבהיר שציווי זה אינו דוחה את השבת? ובפרט שמה ש"ינה בזה מסדר הציווי של הקב"ה, שתחילה ציווה לו על המשכן, ורק לאח"כ הזהיר "את שבתותי תשמורו", ללמד שאין "לדחות את השבת מפני אותה מלאכה" (תשא לא, יג ובפרש"י).

ויש לבאר בזה:

כאשר חזר משה לישראל על אזהרת שבת, הנה עם היות שנאמר לו אז ציווי מיוחד ע"ז בהמשך למלאכת המשכן (כנ"ל), מ"מ כשמסרה לישראל לא אמר להם אזהרה זו, כ"א חזר על ציווי השבת שבצוה הדברות.

וזהו מה שאמר "אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות" דלפי פשוטו קשה, הרי "אזהרת שבת" שבאה לאחר הציווי על הקמת המשכן, אינה על פעולה חיונית - ציווי ד"קום ועשה", אלא ציווי צמנוע מעשיית מלאכה בשבת. וא"כ איך מתאים ע"ז הלשון "לעשות"? אך לפי הנ"ל אתי שפיר, שהרי בעשה"ד נצטוו "זכור את יום השבת לקדשו", שהוא פעולה חיונית, וע"ז מתאים שפיר הלשון "לעשות".

והטעם לזה שמה חזר להם אזהרה זו דווקא, הוא כי בזה ביאר להם הטעם לזה שאין מלאכת המשכן דוחה שבת. דאף שמלאכת המשכן היא

דבר נעלה ביותר, מ"מ מוכן שא"א שמלאכת המשכן שישמעו רק עכשיו מפי משה, ידחה מצות שבת שהיא אחת מעשרת הדברות ששמעו כל ישראל מהקב"ה בעצמו ש"אמר הקב"ה עשרת הדברות בדבור אחד" (רש"י יתרו כ, א) [והא דרק ב' דברות הראשונות שמעו ישראל מפי הקב"ה הוא רק כאשר "חזר ופי" . . כל דיבור בפני עצמו" (רש"י שם)].

וזהו גם מה שמה הקדים אזהרה זו למלאכת המשכן, כי בנוסף לזה שעשרת הדברות נאמרו קודם למלאכת המשכן, הנה בזה גם רמז להם את הטעם לזה שאינו דוחה את השבת, שהוא מפני שהשבת קדום במעלה על מלאכת המשכן בזה ששמעוה מהקב"ה עצמו. ולכן הקדימה בדיבור, כדי לרמז להם שמפני חשיבותה אינה נדחית מפני מלאכת המשכן, וק"ל.

(ניפ לקוטי שיחות ה"א עמ' 158 ואילך וראה עוד בפדור "דרוש ואגדה")

חינוך המשכן בלי מחיצות?

ואת מזבח העולה שם גו' ויעל עליו את העולה ואת המנחה גו' ויקם את החצר ככיב למשכן ולמזבח גו'

(מ, כט-ה. לג)

הרמב"ן כאן מאריך, שמה הקריב את הקרבנות אחרי שהקים את החצר, ולא כסדר הדברים בכתוב. אך מזה שרש"י לא כתב כלום על סדר המעשים, משמע לכאורה, שלשיטתו הפרשה על הסדר נאמרה, והקריבו את הקרבנות וכיו"ב לפני שימת פתח המשכן והקמת החצר.

וצריך ביאור: מדוע ה' חינוך המשכן (בשמיני למילואים) באופן כזה, שהקריבו את הקרבנות לפני הקמת חצר אוהל מועד?

ויש לומר הביאור בזה:

הציווי "ועשו לי מקדש" הוא ציווי לדורות לבנות בית לה' (ראה רמב"ם ריש הל' בית הבחירה),

וציווי זה קאי על כף בתי מקדשות. אלא שנאמר ציווי זה למשה ונתקיים לראשונה בבנין המשכן שעשה משה. ונמצא, דאף שקיום מצוה זו בשלימותה הי' בבנין המקדש בירושלים, שנעשה בנין קבוע, ואילו המשכן הי' רק "לפי שעה" (ל' הרמב"ם שם), מ"מ, כיון שקיום הציווי בפועל בראשונה נעשה ע"י משה בעשיית המשכן, הרי קיומו במשך כל הדורות בא מכוחו של המשכן ועשייתו של משה בזה.

ולפי זה י"ל, שבחינוך דיום שמיני למילואים לא הי' רק חינוך המשכן אלא גם "חינוך" כל הבתי מקדשות וכל עניני המקדש בכל הדורות.

והנה לרוב הפוסקים נקטינן להלכה ד"מקריבין הקרבנות כולן אע"פ שאין שם בית בנוי כו' אע"פ שהיא חריבה ואינה מוקפת במחיצה" (רמב"ם הל' ביהב"ב פ"ו הט"ו, וש"נ). והוא מפני קידוש שלמה

"שהוא קידוש העזרה וירושלים לשעתן וקידוש לעתיד לבוא" (שם, הי"ד). אך קידוש שלמה פעל בנוגע למקום המקדש, ונראה לומר יתירה מזו, שגם במקדש עצמו יש נצחיות גם כשאינו בנוי ומוקף מחיצה (וכדמשמע ברמב"ם שם (הט"ו) שגם קדושת חלקי המקדש קיימת (וראה לקו"ש חכ"א ע' 253 ובהערות. וש"נ)), וזה נפעל ע"י חינוך משה בשמיני למילואים.

וזהו מה ש"ויעל עליו את העולה ואת המנחה" לפני הקמת "החצר סביב למשכן ולמזבח", שבזה שעשה משה העבודה במשכן לפני הקמת המחיצות הי' בזה "חינוך" ל"הקרבת קרבנות" כאשר "אינה מוקפת במחיצות", ולקדושת המקדש עצמו. וק"ל.

(נ"פ לקוטי שיהות הל"א עמ' 222 ואילך)

לקראת שבת

ט

מגדר הקדמה לעבודת היום), ולכך הציבו הרמב"ם בפרק זה, בהמשך לדיני שמירה דהו"ג כמשום כבוד.

וכבר נתבאר במקום אחר (לקו"ש ח"ג ע' 61 ואילך), דמה ששמירת הבית כבוד הוא לו, הוא בזה שאין הכהנים מסיחים דעתם מן הבית ובוזה נתכבד המקדש. וכן הוא בנדו"ד גבי בדיקת העזרה, דבוזה נתוסף כבוד מה שאינם מסיחים דעתם מן העזרה. ולדברינו יש להמתיק הא דנוסח הכהנים זל"ז אחר הבדיקה הי' "שלום הכל שלום", ולא לשון אחר שירמוז על היות העזרה מוכנה לעבודת היום (כמו "הכל במקומו" או "הכל כראוי" וכיו"ב), אלא משום דלשון זה סגנון של כבוד הוא.

ומעתה (שנתבאר דגדר בדיקת העזרה משום כבוד היא) – נוכל ליישב קושייתנו בהלכה האחרונה, מה דפסק הרמב"ם גבי בדיקת העזרה בשבת, "שאינ בידם אור אלא בודקין בנרות הדלוקין שם מערב שבת". דהנה, גבי חנוכה איתא בגמרא (שבת כא, ב), דהנס הי' במה ש"טמאו כל השמנים שבהיכל כו' בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כהן גדול, ולא הי' בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים". וכבר הקשו בזה המפרשים⁴ דלמ"ד "טומאה הותרה בציבור" (פסחים עז, א. וש"נ) הוי ניסא למגנא, ולא הוצרכו לנס זה שימצאו פך טהור, אחר שבעבודת ציבור שבמקדש אין הטומאה מעכבת כלל

רק הו" הכנות שעושין הכהנים לעבודת המקדש עצמה. ולכאורה מקומם אינו בהלכות בית הבחירה, אלא בהלכות דמיירי בעבודת המקדש בכל יום – הלכות תמידין ומוספין (ואכן, התם (רפ"ו) הביאם הרמב"ם בקיצור).

ותו, יש לדייק במה שהרמב"ם הפרידם בב' הלכות, דלכאורה ענין אחד הוא, ובהלכה הב' רק בא לתאר כיצד הוא סדר זה עצמו (ובלשונו – "כסדר הזה") ביום השבת, וא"כ לזה אינו נצרך לחלקו בהלכה חדשה, רק הי' לו לסיים ההלכה הראשונה בהא דביום השבת נשתנה בפרט אחד, מה שאין נרות בידם. וכבר מצינו בפוסקים לדייק בחלוקת ההלכות בספר הרמב"ם ובנוגע לדינא כו' (ראה לדוגמא – הל' ת"ת לאדה"ז פ"א קו"א סק"א ג, א [נתרו, א] וברמב"ם הוצאת פרנקל (ירושלים, תשל"ה) תוקן פיסוק ההל' ברמב"ם בכ"מ – ראה הקדמת המו"ל לס' זמנים 12, ב).

ג

יבאר דינים אלו הו"ז מכבוד מקדש ולא מעבודתו, ובוזה לא שייך היתר שבות

ולזה יש לומר, דגדר חדש איכא כאן, ובהקדם מה שביאר הרמב"ם בריש פירקין, דדין שמירת המקדש אינו מפחד אויבים וכו', אלא הוא מחמת כבוד המקדש, ד"אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין". והמובן מזה, דכל פרטי ההלכות שכתב בפרק זה הו"ז משום כבוד המקדש. ועפ"ז יש לומר, דאף חיוב בדיקת העזרה בכל יום הוא מדיני כבוד הבית עצמו (ולא רק

(4) ראה פירוש הרע"ב לתמיד שם. פירוש הרא"ש שם (תמיד כח, סע"א). ועוד.

(5) ראה בכ"ז אנציקלופדי' תלמודית כרך טז ערך חנכה ע' רמז-רמה. וש"נ.

זינה של תורה

העסק בענייני העולם

עסק בצרכי ציבור גורם לירידה במדריגה / עשרה מאמרות הם לגבי הקב"ה "מילין דהדיזטא" / החבריא קדישא דרבי שמעון היו למעלה מהעולם לגמרי / "אדם . . לעמל תורה נברא"

בזהר פרשתנו¹ מסופר שרשב"י אמר לחבריאי קדישא "ואתון חבריאי הא קודשא בריך הוא אשתעשעא השתא באיגון מלין דקא אמריתו וכו'", ואח"כ "אדהכי חמא ל'ר' יוסי דהוה מהרהר במילי דעלמא, אמר ליה יוסי קום אשלים דיוקנך דאת חד חסר בך, קם ר' יוסי וחדי במלין דאורייתא, וקם קמיה, אסתכל ביה ר"ש א"ל ר' יוסי השתא אנת שלים קמו עתיק יומין ודיוקנך שלים". והיינו, שרבי יוסי הרהר בענייני העולם, וא"ל רשב"י שאות אחת חסירה בשמו, ואח"כ כששמח רבי יוסי בדברי תורה, א"ל רשב"י שעכשיו הוא נעשה שלם.

ולכאורה סיפור זה לגמרי אינו מובן, וממה-נפשך: מחד-גיסא, איך יכול להיות שרבי יוסי, מגדולי התנאים, ביושבו במסיבת רשב"י ושאר החבריאי קדישא יהרהר ב"מילי דעלמא"; ומאידך, אם באמת הי' צריך ומותר לו להרהר בעניינים אלו - מדוע גרם זה שתחסר אות משמו?

(1) ריז, ב.

ב

יקדים דליכא לחלק אם הוא דבר קבוע או לאו, ויוסיף להקשות בדברי הרמב"ם

לכאורה הי' אפשר לחלק ולומר, דרק במקום שהוא בדרך עראי התירו שבות אף בדאפשר בענין אחר; ובמילא דהתם לא דמי לנדו"ד, כיון שבב' ההלכות הנ"ל מיירי בדבר שאינו בדרך הרגיל, "הי' כ"ג זקן או חולה" ו"בקש להתנמנם", מיהו בנדו"ד דהוא דבר התלוי בזמן והוי דרך קבע בכל שבוע, לא רצו לקבוע תמידים כסדרן להתיר איסור שבות כל שבת, דכיון דאפשר בענין אחר, אי אפשר להיות נקבע מתחילה לעבור על שבות.

אבל אינו, דמצינו אף בדבר שהוא קבוע דהתירו שבות במקדש בדאפשר בענין אחר. והוא בדין קרבן פסח בע"פ שחל בשבת, דמפשיטין עור הבהמה על המקלות כדרך שהוא עושה בחול (ראה רמב"ם הל' ק"פ פ"א הי"ד וט"ז), אע"פ שאף בזה ודאי אפשר בענין אחר. ודוחק לומר דשאני התם דאינו בכל שנה, רק כשחל בשבת, דהא מ"מ הוא דבר התלוי בזמן וקבוע מתחילתו, היינו ששנים אלו קבעום מתחילה להתיר בהם שבות.

והנראה בזה, בהקדם עוד מה שיש להקשות בכללות ב' ההלכות הנ"ל גבי בדיקת העזרה, דהנה, בפרק זה עסקינן בדיני שמירת בית הבחירה, דזהו תוכן כל הלכות הקודמות לזה מריש הפרק, ועפ"ז ייפלא מה שהכניס לכאן הרמב"ם דינים אלו דלא שייכי כלל לשמירת המקדש,

(3) וראה מעשי למלך על הרמב"ם כאן. ועוד.

מכל לילה לילך בשתי אבוקות אור בידם. ובכסף משנה תי', ד"שאני הכא דאפשר בנרות הדלוקים מערב שבת", היינו דבמקום שאפשר בענין אחר ולא יעבור על שבות, לא התירו אף במקדש, וכיון שבנדו"ד אפשר בלא שבות בנרות הדלוקים מערב שבת, לא התירו לטלטל נרות.

אמנם, כבר הקשו בזה המפרשים (ראה מ"מ כאן. ועוד), דזה אינו למה שפסק הרמב"ם (הל' עבודת יוהכ"פ שם) שאם "הי' כהן גדול זקן או חולה מלבנין עששיות של ברזל באש מבערב ומטילין אותן למחר במים כדי להפיג צינתן שאין שבות במקדש", והתם אפשר בדרך אחרת כמו שכתב שם הרמב"ם בעצמו - "או מערבין מים חמים במי המקוה כדי שתפיג צינתן", שאין בזה שבות. חזינן דליכא איסור שבות במקדש אף בדאפשר בלא שבות².

ועוד ראי' דלהרמב"ם ליכא שבות אף בדאפשר, מהא דפסק בהל' עבודת יוהכ"פ (פ"א ה"ח) גבי הא דאסור לכהן גדול לישן ביוהכ"פ - "בקש להתנמנם, פרחי לוי' מכין לפניו באצבע צרדה", דהתם ג"כ הוא איסור שבות, כמו שפסק בהל' שבת (פכ"ג ה"ה ובכסף משנה שם), והתירו לעבור על האיסור אף שודאי אפשר גם בענין אחר.

(2) יש אומרים (הובאו בשד"ח ואנציקלופדי' תלמודית שם) דהתם שאני משום דהטלת המים וכו' הוא טורח גדול, ולכך לא מקרי אפשר באופן אחר. ועוד יש לומר, דכיון שתלוי בהכנת מים רבים הדורשים כלים רבים וכו', יש חשש שמא מרוב הפרטים ישכחו הכהנים פרט א' וכו', ולפיכך הותרה שבות זו. ולכאורה דוחק הוא.

הידושי סוגיות

דין בדיקת העזרה בשבת

ביא קושיות המפרשים לרחות ביאור הכס"מ במה שלא התירו שבות בבדיקת העזרה, יסיק שהוא מנדר כבוד הבית, ולזה לא שייך כאן ההיתר ד"אין שבות במקדש", עוד יבאר דדין כבוד הבית הוא ממצות בניינו, ובדבר שהוא מבנין הבית עצמו לא נאמרו דינים הבאים מקדושתו

והקשו המפרשים (כסף משנה כאן. תוי"ט לתמיד פ"א מ"ג. ועוד), דהא קיי"ל ד"אין שבות במקדש", כמו שפסק הרמב"ם עצמו בכמה מקומות (הל' שבת פכ"א הכ"ז. הל' עבודת יוהכ"פ פ"ב ה"ד. הל' ק"פ פ"א הט"ז. ועוד), וא"כ הוא תימה גדולה, מה שכ' כאן שבלילי שבת לא הי' אור בידם, הא טלטול נרות בשבת אסור רק מטעם שבות, כמו שפסק כבר בהל' שבת (פכ"ה ה"י), ומ"ט הוצרכו לשנות סדר הבדיקה בלילי שבת

(1) וראה בזה (ובהבא לקמן) - שד"ח כללים מערכת האל"ף כלל רפג. פאת השדה שם כלל יז. אנציקלופדי' תלמודית כרך א' ערך "אין שבות במקדש". וש"י.

יביא דברי הרמב"ם דלא התירו שבות בבדיקה, ויקשה דמצינו להתיר שבות בכה"ג

בסוף הלכות בית הבחירה (פ"ח) האריך הרמב"ם לתאר סדר שמירת המקדש, ובהמשך לזה (ה"א) כתב עוד, דבכל יום "בשחר קודם שיעלה עמוד השחר סמוך לו" היו הכהנים בודקים את העזרה ו"שתי אבוקות של אור בידם". ולאח"ז הוסיף בהלכה בפני עצמה (ה"ב): כסדר הזה עושין בכל לילה ולילה חוץ מלילי שבת שאין בידם אור, אלא בודקים בנרות הדלוקין שם מערב שבת.

וי"ל הביאור בזה: באופן כללי רשב"י וחבורתו עניינם הוא (כמבואר בגמ') "תורתם אומונתם", והיינו שעסקם הוא אך ורק בתורה, ואינם מפסיקים לשום עניין או אומנות אחרת.³ ואילו רבי יוסי מידה אחרת הייתה עמו, כדאיתא בגמ' "ש"שלא הוה" ("אומן לעבד עורות").⁶ כמו"כ התעסק רבי יוסי בצרכי הכלל, וכמו לדוגמא התקנות שתיקן בציפורי.⁶

ועפ"ז י"ל, שאותם "מילי דעלמא" בהם הרהר רבי יוסי, היו עניינים של צרכי ציבור.⁷ ועבור זאת הפסיק באמצע שמיעת רזי-תורה - דעסק בצ"צ דוחה תלמוד תורה.⁸

ועל-כן: מצד אחד, הפסקתו מלימוד התורה היתה בהיתר גמור, אבל לאידך, אי"ז שהעסק בצ"צ אינו גורם ירידה, דיכול להיות שע"י העסק בצ"צ לטובת הרבים תהי' להעוסק ירידה מדרגתו דלפניו (וכלשון חז"ל⁹ "הטל עליהן צרכי ציבור והן כלין מאליהן"¹⁰).

[וכמו שמצינו במרדכי היהודי, שכיוון שנשאר משנה למלך "בטל מדברי תורה ונכנס לשררה"¹¹, וזהו אף שהי' זה עבור כלל ישראל - שלכן ע"פ דין דוחה ת"ת, בכ"ז גרם זה אצלו ירידה - וכמו שנתבאר במק"א בארוכה¹²].

האמור מיוסד על דברי אמור"ר [המקובל הנודע הרה"ק רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצוק"ל] בהערותיו על הזוהר כאן¹³: "לרבי יוסי דוקא אירע זה שהרהר במילי דעלמא

(2) שבת יא, א.

(3) כמו שמצינו בכר"כ תנאים ואמוראים. וראה שבת שם: א"ר יוחנן . . כגון אנו מפסיקין כו' (וברש"י שם: הוואיל ומפסיקין תורתנו לאומנותנו). ולהעיר מרמ"א או"ח ס"צ ס"ח (ושו"ע אדה"ז שם ס"ז). מג"א ואדה"ז שם ס"ס קו.

(4) שבת מט, רע"ב.

(5) רש"י שם.

(6) סנהדרין יט, ב. ועוד.

(7) אבל אין לומר שהיו ענייני פרנסה שלו (ופטור אז מת"ת) - כי לא מסתבר כלל שיפסיק משמיעת ד"ת מרשב"י בשביל ענין של פרנסה.

(8) שהרי תורתו אומנתו מפסיק לק"ש (שו"ע (ודאדה"ז) או"ח ס"ו"ס קו) ועוסק בצ"צ לא מפסיק (שם ס"ע ס"ד). וראה לקו"ש חט"ז ע' 380 הע' 47. לקו"ש ח"כ ע' 248 הע' 40.

(9) סנהדרין יז, א. פרש"י בהעלותך יא, כח. וראה תנחומא וארא ה. שמור"ר פ"ו, ב.

(10) להעיר גם מזה"ג (קפו, א) שהריח "בריחא דלבושייכו" שלא קרו ק"ש, מפני שהיו עסוקים בהכנסת כלה (נתבאר בספר המאמרים תקס"ב לכ"ק אדמו"ר הזקן, סוף עמ' נו ואילך. ועוד).

(11) רש"י מגילה טז, ב. פרש"י מג"א בסופה - שלכן "פירשו ממנו מקצת סנהדרין".

(12) ראה לקוטי שיחות חט"ז ע' 377 ואילך.

(13) לקוטי לוי יצחק הערות לס' הזוהר פרשתנו עמ' קנח, עיי"ש בארוכה.

המבעיר – את הנשמה – והוא שיהא צריך לאפר

לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת
(לח, ג)

בגדרה של מלאכת מבעיר כתב הרמב"ם:
"המבעיר כל שהוא חייב, והוא שיהא צריך לאפר"
(הל' שבת פי"ב ה"א).

ויש לבאר תוכן הלכה זו ע"פ פנימיות העניינים:
ל"ט מלאכות האסורות בשבת הן המלאכות
שעשו במשכן. נמצא, שעם היות ל"ט מלאכות אלו
עבודות של חול ומשום כך אסורות ביום השבת,
מ"מ, הרי לאידך הן הם "עבודת המשכן", והיינו
שהן "מלאכות" כלליות ועיקריות בעבודת האדם
לקונו – לעשות מהעולם דירה ומשכן לה', כמ"ש
"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

ועפ"ז יש לבאר את מלאכת מבעיר בעבודה
רוחנית. הנשמה נקראת "נר ה' נשמת אדם",
ומלאכת "מבעיר" ענינה הדלקת והבערת "נר"
הנשמה, שאהבתה להשיית תבער כרשפי אש, עד
שרצון הנשמה היא לעלות למעלה בכלות הנפש
לה'.

ובזה מוסיף הרמב"ם תנאי למלאכה זו "והוא
שיהא צריך לאפר":

כל ענין מלאכת המשכן, מקורה של ל"ט
מלאכות, הוא לעשות מכן ומדור לשכינה בתוך
עולם הזה הגשמי. וכן הוא בעבודה הרוחנית של
מלאכת המשכן, שה"מלאכה" הוא לעשות את
העולם הגשמי שיהי' מכן לשבתו ית'.

והנה "אפר" הרי הוא החלק היותר גשמי
וחומרי של הדבר הנשרף באש, ובלשון אדמו"ר
הזקן (תניא אגה"ק סט"ו), דכאשר שורפים עץ הרי ג'
היסודות דאש רוח ומים שבעץ "חלפו והלכו להם
וכלו בעשן", משא"כ האפר הנשאר הוא "העפר".
ואין האש שולטת בו. . הוא חומרי יותר מכולן".

וזהו התנאי במלאכת מבעיר "שיהא צריך
לאפר" – תכלית הבערת אש הנשמה צריכה להיות

לא בשביל העלי' לחוד – "כלות הנפש" – אלא
בשביל ה"אפר", היינו שהאדם ירגיש שהוא צריך
לגשמות העולם. ואדרבה, תכלית הבערת אש
הנשמה והתעוררות ברשפי אש האהבה עד לרגש
של כלות הנפש, הוא רק כדי שמזה יבוא לידי
תוספת חיזוק בעבודה בקיום התורה והמצוות
בהיותו נשמה בגוף בעוה"ז הגשמי. ולכן אין
מלאכת מבעיר בשלימות עד ש"הא צריך לאפר",
שיורגש, שכוונת הבערת האש האלקי שבנשמתו
היא בשביל "האפר", עשיית דירה לו ית' גם במקום
חומרי וגשמי.

(עי' לקוטי שיחות חלו" עמ' 187 ואילך)

משכון ולא חורבן!

אלה פקודי המשכן משכן העדות
המשכן משכן – שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן
בשני חורבנין
(לח, כא)

לכאורה תמוה, מדוע רמז כאן הכתוב לזה
"שנתמשכן" המקדש, והיינו חורבנו, ולא רמז כאן
לבנין המקדש?

גם יש לדייק, שכתוב "רמז למקדש שנתמשכן"
ולכאורה הול"ל "רמז למקדשות שנתמשכנו".

ויש לבאר בזה שאדרבה תוכן הרמז כאן הוא
לנצחיות המקדש ולא לחורבנו, כי בא הכתוב לרמז
כאן שהמקדש קיים ונצחי תמיד גם לאחר חורבנו,
כי חורבנו בגדר "משכון" הוא.

וכמו שבמשכון לא נתבטל הדבר אלא קיים
הוא בשלמותו, ורק שעבר מרשות לרשות, כן הוא
במקדש, שמעולם לא נחרב ונתבטל כליל, כ"א
נלקח כ"משכון" שני פעמים אך הינו קיים בשלמות.

וזהו שכתוב "מקדש" לשון יחיד, כי אין כאן
שני מקדשות חלוקות, אלא מקדש אחד שנתמשכן
והחזר לישראל, ואחר כך נתמשכן שוב – אך גם
בעת ש"נתמשכן" קיים הוא ונצחי.

(עי' לקוטי שיחות ח"א עמ' 175 ואילך)

לקראת שבת

. . יען ר' יוסי הוא בחינת מלכות. . הנה מלכות, אם שהיא בבחינת אצילות, בחינה
האחרונה דאצילות, שמצד זה היא עומקת ג"כ במילין דאורייתא דסודות התורה
שבאצילות. . הנה מלכות היא נעשית ג"כ מקור [עולמות] בריאה-יצירה-עשי'. . [ע"י]
העשרה מאמרות הנקראים 'מילין הדיוטא' - 'עמל' שיחה'. לכן לר' יוסי דוקא, בחינת
מלכות אירע זה שהרהר במילי דעלמא דבריאה-יצירה-עשי'.

וי"ל המילי עלמא שהרהר בהם לא היו דברים בטלים ח"ו, אלא הרהר אז בהעשרה
מאמרות שבהן נברא העולם שהם מילי דעלמא, כי הרי הם מלובשים תמיד בהעולם
לחיותו ולקיומו, כידוע בפירוש "לעולם ה' דברך נצב בשמים" וכמ"ש בתניא בשער
היחוד והאמונה פ"ב ע"ש, בא"ל הדברים הרהר רבי יוסי. והוא בבחי' עמל שיחה. ואם
כי הוא דבר גדול, אך אין זה בערך לגבי עמל תורה, וביחוד סודות ורזין דאורייתא,
ושאמרת המארי-דרזין רבי שמעון...".

פירוש הדברים: איתא בגמ'¹⁴: "אמר רבי אלעזר: כל אדם לעמל נברא, שנאמר¹⁵ "כי
אדם לעמל יולד", איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא, כשהוא אומר¹⁶
"כי אכף עליו פיהו" - הוי אומר לעמל פה נברא. ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם
לעמל שיחה, כשהוא אומר¹⁷ "לא ימוש ספר התורה הזה מפיך" - הוי אומר לעמל תורה
נברא". ונתבאר בזה בארוכה במ"א¹⁸ דלכאורה מאי קס"ד דאדם נברא ל"עמל מלאכה"
או "עמל שיחה". ונקודת הדברים ש"עמל מלאכה" פירושו העסק בענייני העולם לש"ש,
ו"עמל שיחה" הוא עניין התפילה לקשר ולייחד את העולם ומלואו "שהכל נהי' בדברו"
לקב"ה. ומעל כל זה הוא "עמל תורה" שהוא למעלה מעלה משייכות לעולם. ונתבאר
שעמל מלאכה ועמל שיחה הם דרגות כדי לזכות ולבוא למעלה דעמל תורה, עיי"ש.

והיינו ש"עמל שיחה" הוא דבר גדול במאוד, ועל ידי העסק בו זוכים לגרום ל"שיחה"
כביכול למעלה, שהקב"ה "אומר" ובורא את הכל (כמבואר בתניא שהתהוות העולם
היא בכל רגע מחדש, ע"י דבר הוי' החוזר ונאמר בכל עת ובכל רגע). ורק ש"אמירה"
זו דבריאית העולם נקראת לגבי ית' בשם "מילי הדיוטא"¹⁹, דהוא מרומם ומתנשא
רוממות אין קץ מבריאית העולם.

וזהו הפירוש בעבודת ה' ד"רבי יוסי הוה מהרהר במילי דעלמא": רבי יוסי (שהי'

14) סנהדרין צט, ב.

15) איוב ה, ז.

16) משלי טז, כו.

17) יהושע א, ח.

18) לקו"ש חלק ט"ו ע' 94 ואילך, וש"נ.

19) זח"ג קמט, ב. לקוטי תורה (לכ"ק אדמו"ר הזקן) פ' אחרי כה, ד. ועוד.

עסקו כנ"ל בענייני העולם לשם-שמים) הי' עוסק ב"עבודת הברורים", ע"י העבודה ד"כל מעשיך יהיו לשם שמים"²⁰ ו"בכל דרכיך דעהו"²¹ (בירור וזיכוך ענייני הרשות של האדם - "מילי דעלמא"), שע"י עבודה זו פעל שהי' גם למעלה כביכול העניין ד"שיחה" - קיום העולם.

ועכ"ז אין זה במדריגת ומעלת "עמל תורה" (ובפרט - סודות ורוי התורה), אף שע"י "עמל שיחה" פועלים את קיום העולם²²; כיון שע"י העסק ב"עמל תורה" ממשיכים בעולם אור גבוה ונעלה כ"כ שלמעלה מעלה מן העולם. וזה הי' החיסרון שנפעל בר' יוסי שהרהר ב"מילי דעלמא" דזהו ירידה לגבי דרגת "עמל תורה".

אב בעומק יותר עדיין אינו מובן: איזו טענה יכולה להיות כלפי רבי יוסי בהא דהרהר במילי דעלמא, דהרי מדריגתו ועניינו דרבי יוסי הי' לפעול בעולם, "עמל שיחה", וזו הייתה שליחות נשמתו בעולם - וכיצד אפשר שע"י שהרהר ב"מילי דעלמא" נעשה חיסרון ב"שמו" שלו (דמזאת אשר נעשה חיסרון בשמו, משמע שזה חיסרון בעבודה שלו)!

וכהמעשה הידוע מהרה"ק ר' זושא מאניפולי, שאמר שלא יתבעו ממנו מדוע לא עמד בדרגתם של הצדיקים הגדולים, אלא למה לא הי' זושא. וכאן כיו"ב, מה חסר בעניינו של ר' יוסי בזה שמילא את כוונת ירידת נשמתו ועסק במילי דעלמא?!

הביאור בזה: רבי יוסי מצד עצמו, ע"פ עבודתו ושליחותו הקשורה בשורש נשמתו - לא זו בלבד שהרהור במילי דעלמא לא הי' חיסרון, אלא אדרבא, הי' בזה מעלה עצומה - דוהי עבודתו, ואותו מילא בשלימות.

אלא מאי, בר' יוסי יש עוד עניין, והוא מה שהוא חד מבני חברייא קדישא דרשב"י. וחברייא קדישא דרשב"י, ש"תורתו אומנותו" היו כולם בדרגא כזו שלמעלה מהעולם ("עמל תורה"). וזאת אשר אמר רשב"י שנחסרה אות משמו, דבשעה זו שיושב בין בני חבורה דרשב"י, ויחד עם כולם נמצאים למעלה מן העולם - הי' זה הזמן ושעת הכושר לר' יוסי להתעלות גם הוא לדרגא זו, ועי"ז יש ביכולתו להשלים גם את מה שחיסר וירד ממדריגתו (כנ"ל) ע"י התעסקותו ב"עמל שיחה" ובצרכי ציבור²³.

20) אבות פ"ב מ"ב. וראה הע' הבאה.

21) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות פ"ג ה"ג. וראה בעניין זה בארוכה בלקוטי שיחות ח"ג ע' 907, 932. ובחלק י' שיחת וישלח-יט"כ.

22) ויתירה מזו: כוונת ירידת הנשמה למטה היא (לא לתקן עצמה, אלא) לתקן הגוף ונפש הבהמית וחלקו בעולם (תניא פל"ז), וע"י עבודה זו דעבודת הברורים, נשלמת הכוונה האלוקית של בריאת העולם כולו - "להיות לו ית' דירה בתחתונים". וראה בארוכה בלקו"ש חט"ו שם ובהנס' בהע' 35 שם.

23) הערת המערכת: כאן קיצרנו במקום שאמרו להאריך. וראה בפנים השיחה ביאור העניין באריכות

ובאמת, כאשר "קם רבי יוסי וחדי במלין דאורייתא" יחד עם שאר בני חברייא, אמר לו רשב"י "אנת שלים . . . ודיוקנך שלים" די"ל בדרך אפשר, ד"שלימות" זו היא גם על העבר - שעלה ונתעלה והשלים את מה שחיסר לפני"ז.

